

– Skriv fritt og selvstendig

Skriftlige, kvalitative spørreundersøkelser

Audun Kjus

Norsk etnologisk gransking ved Norsk Folkemuseum

Line Grønstad

Norsk etnologisk gransking ved Norsk Folkemuseum

Norsk etnologisk gransking (NEG)¹ utformer og sender ut spørrelister – skriftlige, kvalitative spørreundersøkelser – for å dokumentere dagliglivets historie. De som svarer utgjør et nettverk av frivillige, faste meddelere. Metoden kan beskrives som en form for intervju der samtalen skjer i brevform. Virksomheten til NEG har pågått siden 1946, de siste årene med rundt fire undersøkelser hvert år.² Artikkelen presenterer noen kjennetegn ved metoden: først med et dykk i den tidlige historien, og dernest med en rapport om hvordan vi jobber med å endre dokumentasjonsformen fra en papirbasert virksomhet til en virksomhet basert på elektronisk kommunikasjon.

En glemt og bortgjemt kildetype?

Skriftlige, kvalitative spørreundersøkelser har vært en viktig innfallsvinkel for utforskning av menneskers levemåter og livsvilkår i de nordiske landene (Rehnberg, M. (1947) *Förteckning över Nordiska museets frågelistor*. Stockholm: Nordiska museet; Höjrup, 1963; Storå, 1968; Österman, 1991). I dagens metodediskusjon spiller fremgangsmåten en mer beskjeden rolle, også blant kulturforskere som tradisjonelt har vært de flittigste brukerne av metoden. I den sosiologiske metodediskusjonen har innfallsvinkelen vært påfallende fraværende. Katrine Fangen og Ann-Mari Sellerberg har redigert en antologi for å presentere variasjonsbredden innen sam-

funnsvitenskapelige metoder (2011). Diskusjonen om *intervjuer* handler gjennomgående om utspørring i samtale ansikt til ansikt. Skriftlige spørreundersøkelser blir bare nevnt i kapitlet om *kvantitative* metoder. Dette er ganske typisk.

I Tove Thagaard sin innføringsbok i kvalitative metoder blir skriftlige spørreundersøkelser faktisk nevnt, men på en vag måte (2013 [1998]). Det skjer ikke i gjennomgangen av metoder for å samle data, men i partiet om analytiske innfallsvinkler, i presentasjonen av former for fortellingsanalyse, nærmere bestemt i presentasjonen av forskningen til sosialantropologen Marianne Gullestad (1946–2008): «Livshistorier eller fortellinger blir til ved at personer oppfordres til å skrive om sitt liv eller fortelle om seg selv under et intervju ... (133)». Denne knappe og mystiske introduksjonen får Gullestad ta noe av skylden for. Hun ga selv en lite tydelig presentasjon av metoden hun benyttet, og de få opplysningene vi får om metoden er ganske misvisende (Almås og Gullestad, 1990: 15f; Gullestad, 1996: 320, note 5). Hun nevner blant annet tidligere minnekonkurranser for eldre, men tar ikke med spørrelisteaktiviteten som skjer i Norge og Skandinavia ellers. Både norske og finske folklorister arbeidet på samme tid med analytiske innfallsvinkler som var beslektet med de Gullestad la til grunn (se f.eks. Hodne, B., 1983, 1984, 1986, 1988; Hodne, Ø., 1987, 1988; Eriksen, 1988, 1992; Johnsen, 1988, 1993). I den folkloristiske metodediskusjonen ble det understreket hvordan disse tekstene var kilder til både *opplysninger om* og *holdninger til* de kulturhistoriske fenomenene de beskrev. Svarene var kilder til opplysninger om konkrete forhold i meddelerens liv, som ingen kunne kjenne bedre enn meddelerne selv. Samtidig kom de konkrete opplysningene alltid innleiret i meddelerens *perspektiver* på de samme forholdene. Det å studere perspektiveringene – og holdningene de løp ut av – var ikke bare nødvendig kildekritikk for å kunne vurdere kildeverdien til opplysningene i meddelelsene. Perspektiv og holdning var i seg selv kulturhistoriske data. Gullestads analyser kretser på tilsvarende måte omkring hvordan meddelerne tematiserte livshistoriene sine ut fra ulike kulturelle forutsetninger.

Har Gullestad bevisst holdt seg unna den nordiske etnologiske og folkloristiske forskningen, eller var hun dårlig orientert? Kan det tenkes at dokumentasjon med bruk av spørrelister har utfordret vitenskapelige renhetskriterier i den faglige disiplinen Gullestad tilhørte? Det kan forklare hvordan hun underspiller og toner ned sin egen rolle i det kildekapende arbeidet (Gullestad, 1996: 33). Idealet ser ut til å ha vært at kulturuttrykkene hun studerte skulle ha blitt til på en fri og naturlig måte, uten å være tuklet frem av forskerhender. Til tross for at Gullestad var flink til å analysere svarene hun fikk inn, gjorde hun ikke mye for å vise samfunnsforskere hvordan de kunne ta i bruk spørrelister som dokumentasjonsmetode. Og dermed vender vi oppmerksomheten mot Eilert Sundt.

Spørrelistene til Eilert Sundt

Det går flere linjer gjennom forfatterskapet til Eilert Sundt (1817–1875). Bøkene om dødelighet (1855) og giftermål (1855) viste hva slags kunnskap han med statistiske utregninger kunne hente ut av kilder som prestenes innberetninger om døde barn og inngåtte ekteskap. Avhandlingene om husbygging (1862) og båtbygging (1865) var studier i befolkningens materielle kultur. Disse grundige og grunnleggende arbeidene ble til som forstudier til de mer moralske undersøkelsene om sedelighetstilstanden (1857) og om renslighetsstellet (1869). Sundt forteller om hvordan arbeidene med de mer objektive og håndfaste emnene ikke bare var nødvendige forarbeider, men også ga ham en slags avkobling i den til tider fortvilede kampen for å finne fremgangsmåter til å beskrive folkets mindre synlige moralske og sjelelige historie (1862: 4, 318; 1869: 3 ff.)

Ett av dilemmaene til Sundt var at han lenge ønsket både å undersøke folkets skikker og samtidig oppdra folket til bedre skikker og høyere moralsk standard. I innledningen til boken om renslighetsstellet tok han et oppgjør med denne doble agendaen. Det lot til at folk uansett søkte det beste for seg og sine nærmeste, og Sundt kom til at hans egen oppgave ikke behøvde være mer enn å beskrive og forklare folkets levemåter og livsvilkår.

Boken om rensligheten ble til med bakgrunn i en opphetet samfunnsdebatt. Mange av landets leger hadde inntatt det standpunktet at utbredelsen av den fryktelige spedalskheten var forbundet med dårlig hygiene. Følgelig skulle det være slik at stedene der folk var mest plaget med spedalskhet, ville være de minst renselige. Dette var i hovedsak steder på Vestlandet. Nå ble mennene på Vestlandet grepet av moralsk panikk. Kunne det være slik at kvinnene på Vestlandet sto tilbake for kvinner andre steder når det gjaldt opplysning, dannelselse og renslighet? Situasjonen ble sett som såpass alvorlig at de tre vestlandske amtene (Romsdalen, Nordre Bergenhus og Søndre Bergenhus) utlyste en prisoppgave med en premie på 300 spesidaler til den som på beste måte kunne gjøre opp status for det kvinnelige stell på Vestlandet samt foreslå tiltak for forbedring.

Den offentlige debatten om disse spørsmålene vekket nysgjerrigheten til Sundt, og han reiste til Sunnfjord, ett av stedene som var mest hjemsøkt av spedalskhet og som D. C. Danielssen, overlege ved Lungegaardshospitalet, hadde beskrevet som et skrekkeeksempel på dårlig hygiene. Sundt fant omtrent det motsatte. Det var et samfunn der renslighet og hygiene ble tatt svært alvorlig, og her begynte Sundts studie av befolkningens syn på – og systemer for – renslighet.

Boken til Sundt kunne leses som en feiring av at han hadde oppdaget *innenfraperspektivet*, men et slikt perspektiv var ikke nytt for Sundt på dette stadiet. Det

nye var at han hadde bestemt seg for å gi slipp på *ovenfraperspektivet*, og det ga utforskningen av folks begreper og verdisystemer større spillerom. Selv brukte Sundt naturligvis ikke ordet *innenfraperspektiv*. Han kalte innfallsvinkelen en *historisk* anskuelsesmåte (1869: 29, 64, 67; 1873: 19, 24, 150).

I Sunnfjord kom Sundt i kontakt med en krets unge damer som ville gjøre en innsats for saken, og de fikk ham til å sette opp en liste med emner de kunne undersøke nærmere. Da han kom hjem til Christiania, trykte Sundt emnelisten i tidsskriftet *Folkevennen*, som han var redaktør for (Sundt, 1864: 642f.) Han fortalte samtidig at de unge damene hadde begynt å sende ham brev med opplysninger, og han oppfordret andre av *Folkevennens* lesere til å gjøre det samme. Nå la komitéen for prisoppgaven til de vestlandske amtene merke til Sundts emneliste. De utvidet den og brukte den som basis for en større spørreliste. Til undersøkelsen fikk de inn 103 omfattende svar som Sundt fikk anledning til å studere (Sundt, 1869: XVIf., 16f.). I tillegg ønsket Sundt ut enda en fremgangsmåte for å gjennomføre skriftlige, kvalitative spørreundersøkelser. Han kontaktet lærerseminarene i Asker og på Søgne og fikk lov til å lese noen utdrag fra manuskriptet om renslighet for elevene. De fikk deretter i oppgave å skrive om tilsvarende forhold på stedene de selv kom fra. Sundt vurderte svarene han fikk inn på denne måten som spesielt gode.

Spørrelistesvar var ny kildekategori for Sundt, men han hadde en forunderlig evne til å se tekstenes særpreg og muligheter. Han gir også noen tydelige innblikk i hvordan han har jobbet med spørrelistesvarene:

Jo oftere og omhyggeligere jeg gjennomlæser disse meddelelsers store mængde, desto mere vælder det frem af oplysninger. Netop fordi saa mange have behandlet det samme emne, men med frihed og lyst, saa enhver har skrevet udaf sin erfaring og sin betragtning, saa er det skeet, at nu her, nu der er et og andet lidet træk blevet fremhævet, en eller anden bi-omstændighed bleven erindret, hvorved den hele samling af meddelelser bliver ganske mærkverdig righoldig. Der er naturligvis meget ensformigt ved en lang række af beskrivelser over samme ting; men endda har jeg gennemlæst dem med stigende interesse, og jeg maa sige nu til slut, at fast i hver gjentagelse har jeg tillige fundet noget nyt, noget, som tjente til at gjøre det hele billede mere anskueligt og levende (Sundt, 1873: 80f.).

Bunken med spørrelistesvar inneholdt mange menneskers perspektiver på samme fenomen. Den kunne derfor brukes til å gi et usedvanlig fyldig bilde av fenomenet. Sundt foretok en slags generaliserende skildring. Generaliseringen ble ikke utført med matematiske utregninger, men ved å skildre et fenomen på grunnlag av mange synsvinkler.

Sundt brukte spørrelistesvarene på andre måter også. Tidvis ga han lange sita-

ter fra svarene. Å lage små dialoger mellom innskrivere og redaktør var en form for tekstproduksjon Sundt var kjent med fra arbeidet med *Folkevennen*. Ved å slippe andres stemmer inn i sin egen tekst, oppnår han en stilistisk variasjon som kan være forfriskende når han driver med noe som ellers er ganske drygt, slik som i detalj å gå gjennom hvordan gulvene vaskes fra bygdelag til bygdelag. En annen virkning er at han, på en nær og overraskende måte, kan gi glimt fra andre menneskers hverdag og virkelighet; glimt som kan vise sammenhenger det er lite trolig at han – eller vi – ville sett uten hjelp.

I eksemplet under er det en bonde fra Sunndalen som forteller at gulvet vaskes omtrent annen hver uke, og fortsetter:

Naar jeg skal være retfærdig mod kvinderne, maa jag tilstaa, at de vel i almindelighed her have lyst og attraa til i en endnu større grad at forskjønne huset med vasking og anden pynting, men ere ofte, maaske paa grund af husfaderens forestillinger, nødte til at holde maade hermed og indskrænke sig til simpelhed ogsaa i dette stykke. Disse husfaderens forestillinger kunne ogsaa lige saa let være vel begrundede som ikke; kun han kjender tilfulde nødvendigheden af, at ethvert lem af familien anvender godt enhver arbejdstime til nyttigt erhverv (Sundt, 1869: 161).

Her får vi innblikk i hvordan renhold kunne være en æressak for husmoren, mens hvor mye tid som skulle brukes på renhold, også var en økonomisk betraktning med betydning for hele husholdet. Interessen for tekstbaserte, kvalitative, perspektiverte svar viser seg gjennom hele Sundts arbeid med spørrelisten om renslighet. Vi ser interessen i 1864, da den opprinnelige emnelisten ble trykket i *Folkevennen*. I en skriveveiledning til de som ville svare, bemerker Sundt:

Vælg at beskrive enkelte ting meget udførligt, fremfor at fare løseligt hen over mange ... Oplys tingene med eksempler fra det virkelige liv (Sundt, 1864: 643).

Vi finner igjen ønsket om selvstendig, sammenhengende tekst i 1873, i analysen av en bunke svenske spørrelistesvar om gulvvask:

Besvarelsene ere ... alle givne mest på samme korte maade ... Som sagen nu staa, skulde jeg kaldt det heldigere, om elevene i Vexjø hadde behandlet emnet mere frit; jeg tænker, at jeg da skulde faaet se tingerne mere fra alle sider, faaet se, hvorledes renlighedsstellet artede og udviklede sig i forhold til huslivets omstændigheder for resten (Sundt, 1873: 120).

Utfordringene til Norsk etnologisk gransking i dag er ikke så ulike utfordringene Sundt sto overfor. Hvordan får vi folk til å beskrive enkelte tema utførlig fremfor å fare løselig hen over mange? Hvordan får vi dem til å opplyse temaene med eksempler fra eget liv? Hvordan får vi dem til å behandle temaene mer fritt, så vi får se hvordan de inngår i livet for øvrig?

Det elektroniske veiskillet

Man kunne tro den digitale revolusjonen ville føre til den reneste klondyke-stemming i de nordiske tradisjonsarkivene. Vi skal gjøre kunnskaper om befolkningens historie og kultur tilgjengelig for befolkningen. Publikum er både kilden og målet for kunnskapsproduksjonen. Men klondyke-stemmingen lar vente på seg. For å dra nytte av de nye mulighetene trenger tradisjonsarkivene integrerte løsninger som kan ivareta et sett med behov, og ennå har ingen av de nordiske arkivene klart å etablere noen helhetlig digital virksomhet.

Frem til 2011 var virksomheten til Norsk etnologisk gransking gjennomgående papirbasert. De tragiske drapene i regjeringskvartalet og på Utøya 22. juli 2011 ga digitaliseringen et brått oppsving. Vi ble kontaktet av forskere ved stiftelsen Kirkeforskning, som ba oss dokumentere hvordan folk hadde deltatt i minnemarkeringsene for de som var blitt drept. Det ville vi, men det virket ikke riktig å bare spørre vårt etablerte nettverk av meddelere.

I 2011 hadde vi et nettverk på i overkant av 200 meddelere: personer som ønsket å stå på en adresseliste som nye undersøkelser sendes til. Å svare er frivillig og ubetalt. Undersøkelsene har varierende popularitet. På denne tiden fikk vi inn omlag 50–70 svar til hver undersøkelse. Til tross for ulike kampanjer, der de mest vellykkede var at kontaktene våre ble bedt om å verve nye meddelere, var antallet jevnt synkende. Samme tendens har man opplevd i alle de nordiske landene. Det har ført til en viss pessimisme. Både tradisjonsarkiv og kulturforskere så metoden som verdifull, men det fantes tvil om hvorvidt den var levedyktig. Ville det i det hele tatt være mulig å rekruttere nye faste meddelere i fremtiden? Ved NEG var vi spente på om noen ville ønske å skrive til oss i et elektronisk skjema, men med dokumentasjonen av minnemarkeringsene etter 22. juli kastet vi oss ut i det. Vi kunne ikke finne verktøy skreddersydd til å gjennomføre skriftlige, kvalitative spørreundersøkelser. Vi valgte derfor å ta i bruk den elektroniske spørreskjema-tjenesten Survey Monkey (www.surveymonkey.com) som er utviklet for kvantitative undersøkelser.

Fra det eksisterende nettverket fikk vi inn 63 papirbaserte svar, noe som var innenfor det normale. De digitale meddelerne kom til ved hjelp av e-postlister, nettverk, sosiale medier som Facebook, kontakt med politiske partier og oppfordringer i media om å svare. Flere enn 270 svarte på den digitale versjonen. Alle var nye. For NEG var dette en bekreftelse på at metoden hadde en fremtid. Det gjennomsnittlige fødselsåret for meddelerne som svarte på papir versus digitalt viste en forskjell på rundt 30 år, fra 1943 til 1971. Totalt fikk vi en god spredning i fødselsår fra 1920-tallet til 1990-tallet. De digitale svarene baserte seg tydeligere på

spørsmålene og svarte direkte på disse. Blant de papirbaserte var det større variasjon i hvordan svarene ble formulert. Noen svarte direkte på spørsmålene, mens andre skrev fritt rundt temaet. Samtidig kunne vi se at det var et høyere antall av de som svarte på den papirbaserte undersøkelsen som ga uttrykk for flere perspektiver på emnet i ett og samme svar (Grønstad, 2013 b). Vi måtte derfor vurdere om det elektroniske skjemaet la sterkere føringer for skriveprosessen enn papirversjonen.

Med spørrelister på papir er det lettere for den som skal svare å få et overblikk over oppgaven, og med papirlistene har vi pleid å be den som skal svare om å se over spørsmålene først. Et slikt overblikk gjør det lettere å svare fritt og selvstendig. Survey Monkey er lagt opp slik at man får et svarfelt etter hvert spørsmål. Svarfeltet bidrar til å underordne og knytte svaret til spørsmålet. Vi ønsket ikke at skriveren skulle bli mer underlagt skjemaet på denne måten. Som mottrekk har vi funnet en annen måte å porasjonere ut spørsmålene på: Hver undersøkelse får ha opp til fem undertemaer med noen spørsmål under. Hvert undertema får ett svarfelt. I svarfeltet oppfordres respondenten til å fortelle om undertemaet. Vi håper dette oppsettet bedre formidler at vi ønsker at meddelerne skal la egne erfaringer, kunnskaper og opplevelser styre hva og hvordan de svarer.

Med tanke på videre utvikling av metoden har vi gjennomført noen enkle forsøk for å studere hvordan designet av undersøkelsene påvirker svarene. I ett forsøk delte vi kontaktlisten med epostadresser i to. Temaet for undersøkelsen var Bruk av musikk i ungdomstiden (NEG, 246, 2013). Begge gruppene fikk tilsendt lister med de samme undertemaene i den samme rekkefølgen, men i den ene utgaven hadde hvert undertema flere spørsmål. Kom de som fikk flere spørsmål til å skrive lengre svar? Kom de som fikk færre spørsmål til å skrive mer fritt og selvstendig? Kom de som fikk færre spørsmål likevel til å skrive om emnene de ikke ble spurt om?

Ett av undertemaene var *musikksamlinger*. Den lange utgaven av spørsmålene var over tre ganger lengre enn korte. Fordi vi ønsker å legge til rette for lange svar, skal vi i resten av analysen legge til grunn de ti lengste svarene fra hver bunke. Av de ti lengste svarene til den korte utgaven er gjennomsnittet på 188 ord. Av de ti lengste svarene til den lange utgaven er gjennomsnittet på 309 ord. Differansen er 121 ord. Utslaget er enda større for de lengste svarene enn for bunken som helhet.

Den lange utgaven inkluderte noen spørsmål som ikke var med i den korte. Det gjaldt formater de samlet i, artister og sjangere, samlingens verdi og dens følelsesmessige betydning. Det varierte i hvilken grad slike opplysninger ble tatt med i svarene, særlig til den korte, men også til den lange versjonen. Formatene samlingene besto i ble sett som så nødvendig å opplyse om at det er med både i de korte

og de lange versjonen, og noen har bygget opp svaret sitt først og fremst omkring dette. Derimot var det bare halvparten av svarene på den korte som fortalte om artistene og sjangrene de samlet på. Ni av de ti som har svart på den lange utgaven har gjort det samme. Det sier noe om at mange av de som svarer på undersøkelsene, også de som skriver lange svar, ikke nødvendigvis tar opp et nærliggende tema uten at de blir direkte spurt om å gjøre det.

Ingen som svarte på den korte utgaven har tatt opp samlingens verdi, og bare én har skrevet direkte om følelsesmessig utbytte (glede). Av de som har svart på den lange utgaven er det fem som har skrevet direkte om hva slags verdi samlingen hadde for dem. De har ikke skrevet om økonomisk verdi, men om personlig utbytte. Sju av de som har svart på den lange utgaven har skrevet direkte om følelser (gleder og sorger). Selv der det ble spurt direkte, var det ikke alle som svarte på alle underspørsmålene. Men bare én av de ti som svarte på den korte utgaven skrev direkte om følelser og personlig utbytte når de ikke ble bedt om å gjøre det. I svarene til den korte utgaven var det imidlertid fire som skrev om hva slags nytte de hadde hatt av samlingen, altså med en mer objektiv innfallsvinkel.

Hvem som skrev mest fritt og selvstendig av de to gruppene, har vi ikke klart å finne noe meningsfullt svar på. Samtlige skrev sammenhengende tekst med individuell stil og personlige perspektiver. Men vi kan ikke regne med at folk vil skrive om emner de ikke klart og tydelig blir spurt om, og enda færre vil skrive om følelser uten en direkte oppfordring.

Frie og selvstendige svar

I ønsket om frie og selvstendige svar til spørrelistene ligger det innebygget et spenningsforhold som vi ikke kan vente å finne noen endelig løsning for. Våre henvendelser til meddelerne vil alltid gi betingelser for svarene. Når de skriver svar til spørsmålene våre og sender dem til oss, vil de nødvendigvis ha oppfatninger om hvem vi er og hvorfor vi spør. Hva slags frihet er det egentlig vi ønsker å tilby meddelerne i denne sammenhengen? Gullestad mente det ville være best om meddelerne ganske enkelt ble oppfordret til å skrive om sitt liv med færrest mulig spørsmål og føringer. Nå var heller ikke Gullestads skriveoppdrag uten føringer. Tittelen «Skriv ditt liv» gir assosiasjoner. Det er en parafase over kristianiabohemen Hans Jægers appell til samtidens kunstnere. For de som kjenner referansen inneholder tittelen en appell om selvbiografi som eksistensiell øvelse, som trossing både av livets løgner og dets grunnleggende meningsløshet. Etter tittelen kommer spørsmålene:

Har du noen gang tenkt over hva det er som har gjort livet ditt slik det er i dag? Hva er de viktigste hendelsene som har påvirket deg? Har du noen gang overveiet å skrive din livshistorie? (Gullestad, 1996: 310).

Oppropet ber om svar med eksistensielle temaer og litterære ambisjoner. Det er en oppfordring som trolig ikke vil fenge like godt hos alle. Mange av de som med stor glede skriver for NEG om emner som *Barneoppdragelse før og nå*, *Død og gravferd*, *Pleie og stell av kroppen* og *Hogst og bruk av ved*, vil kanskje ikke gripe Gullestads oppfordring om å skrive sitt liv med samme iver.

Nysgjerrighet var en av de klartest motiverende faktorene vi fant i en brukerundersøkelse vi gjennomførte høsten 2013. Vi intervjuet noen av våre meddelere om hvorfor de ville skrive for oss. Når de fikk en ny utsending fra NEG ble de nysgjerrige: Hvordan hadde vi valgt å spørre om dette emnet? Bare å oppgi et tema er ikke nok. Vi må vise at temaet har dybder som kan utforskes. Det er en viktig interesse hos meddelerne, en av grunnene til at de vil stå i kontakt med oss, at de blir oppfordret til å skrive om emner de ellers ikke ville tatt seg tid til å tenke igjennom. Et godt eksempel er svarene til spørrelisten om *Hogst og bruk av ved* (233, 2010). Her fikk vi fyldige og sterke svar. Én årsak var nok at spørrelisten ga mange av skriverne anledning til å hente frem minner som ikke hadde vært mye i bruk, og som derfor hadde en friskhet som kunne overraske både dem selv og oss. For at meddelerne skal ha grunn til å skrive utførlig og med eksempler fra eget liv, må spørsmålene utfordre dem til å tenke over og tenke igjennom fenomenene vi vil utforske. Det å tilby meddelerne frihet og selvstendighet vil si at vi må spørre på en slik måte at vi utløser og ikke står i veien for skrivekløen deres. Hvordan kan vi få til det? Her *tror* vi mer enn vi *vet*, men vi fortsetter med å forsøke.

Om artikkelen

Skriftlige, kvalitative spørreundersøkelser er en lite brukt dokumentasjonsmetode innenfor samfunnsvitenskapene. Forfatterne av artikkelen forsker ved et kulturhistorisk arkiv (Norsk etnologisk gransking), der dokumentasjon med denne metoden er del av det daglige arbeidet. Med artikkelen vil de gi et innblikk i metoden ved å gripe den i to historiske ytterpunkt: Hvordan arbeidet Eilert Sundt med skriftlige kvalitative spørreundersøkelser for boken om renslighetsstellet (1869)? Hvordan arbeider Norsk etnologisk gransking i dag med å fornye og digitalisere metoden? Samtidig anbefales metoden for andre som forsker på kultur og samfunn.

Om forfatterne

Audun Kjus er folklorist, etnolog og kulturhistoriker. Han disputerte for ph.d.-graden i 2007 med avhandlingen *Sakens fakta. Fortellingsstrategier i straffesaker*, og har siden gjennomført flere andre studier av rettskultur. I tillegg har han blant annet utforsket historieforståelse og historiebruk. Fra 2010 har Audun Kjus jobbet som førstekonservator ved Norsk Folkemuseum, der han er seksjonsleder for Norsk etnologisk gransking.

E-post: audun.kjus@norskfolkemuseum.no

Line Grønstad har en mastergrad i kulturvitenskap fra 2009 og en MBA fra 2010. Siden 2011 har hun vært konservator ved Norsk etnologisk gransking ved Norsk Folkemuseum. Hun arbeider med hvordan NEG kan gjøre digital, skriftlig innsamling av vanlige folks erfaringer på best mulig måte. I tillegg forsker hun på temaer i det innsamlede materialet, blant annet kaffekultur, kroppspoleie og valg av etternavn.

E-post: line.gronstad@norskfolkemuseum.no

Noter

- 1 Historien til NEG er beskrevet i følgende tekster: Ropeid 1979; Moestue 1996, 1998; Bø 1996; Skjelbred 2006; Grønstad 2013a; Kjus 2013.
- 2 En oversikt over undersøkelsene som er gjennomført samt emneordregister for undersøkelsene er å finne på NEGs nettsider: <http://norskfolkemuseum.no/neg>

Referanser

- Almås, R. og Gullestad, M. (red.) (1990) Livshistorier. Seks bidrag til selvbiografikonkurransen «Skriv ditt liv». Oslo: Universitetsforlaget.
- Bø, O. (1996) 'Norsk etnologisk gransking 50 år', i Moestue, A. (red.) Minnet. Foredrag ved Norsk etnologisk granskings 50-års jubileumssymposium (s. 97–107). Oslo: NEG.
- Eriksen, A. (1988) 'Muntlige kilder – kilder til hva?' *Norveg*, 31: 69–82.
- Eriksen, A. (1992) «I høyden vi ei frelse venter ...» Religiositet blant norske arbeidere ca. 1900 til 1940. Doktorgradsavhandling. Oslo: Universitetet i Oslo, Avdeling for folkloristikk.
- Fangen, K. og Sellerberg, A. (red.) (2011) Mange ulike metoder. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Grønstad, L. (2013a) 'Norsk etnologisk gransking', i Eriksen, A. og Rogan B. (red.) *Etnologi og folkloristikk. En fagkritisk biografi om norsk kulturhistorie* (s. 669–679). Oslo: Novus.
- Grønstad, L. (2013b) 'Spørje på papir eller digitalt? Eksempel spørjelista Minnemarkeringane etter 22. juli 2011', *By og Bygd. Årbok for Norsk Folkemuseum*, 45: 198–213. Oslo: Norsk Folkemuseum.
- Gullestad, M. (1996) *Everyday Life Philosophers. Modernity, Morality and Autobiography in Norway*. Oslo: Scandinavian University Press.
- Hagström, C. og Marander-Eklund, L. (2005) 'Att arbeta med frågelistor', i Hagström, C. og Marander-Eklund, L. (red.) *Frågelistan som källa och metod* (s. 9–30). Lund: Studentlitteratur.
- Hodne, B. (1983) 'Autobiografier som folkloristisk kilde. Et forsøk på en avklaring', *Norveg*, 26: 5–40.
- Hodne, B. (1984) 'Autobiografien. Folkloristisk kilde med samfunnsrelevans', *Tradisjon*, 14: 49–61.

- Hodne, B. (1986) Oppvekst i Kristiania. Selvbiografiske betraktninger 1890–1914. Bergen: Universitetsforlaget.
- Hodne, B. (1988) 'Personlige fortellinger. En tredje innfallsvinkel i studiet av autobiografier', *Norveg*, 31: 41–82.
- Hodne, Ø. (1987) Skolen i gamle dager. Barndomsminner fra den gamle folkeskolen 1885–1925. Bergen: Universitetsforlaget.
- Hodne, Ø. (1988) 'Noen synspunkter på autobiografien som kildemateriale', *Norveg*, 31: 83–102.
- Höjrup, O. (1963) 'Om Nationalmuseets etnologiske undersøgelser', *Budstikken*: 81–108.
- Johnsen, B. H. (1988) 'Autobiografier – individorienterte kilder', *Norveg*, 31: 103–113.
- Johnsen, B. H. (1993) Konfirmasjon og erindring. Konfirmasjonens betydning i et livsløpsperspektiv. Doktorgradsavhandling. Oslo: Universitetet i Oslo, Avdeling for folkloristikk.
- Kjus, A. (2013) 'Hvorfor spørre? Norsk etnologisk gransking og spørrelistas framtid', *Tidsskrift for kulturforskning*, 12/1: 41–56.
- Moestue, A. (1996) Spørre og grave i 50 år. Norsk etnologisk granskings 50-års jubileum. Oslo: NEG.
- Moestue, A. (1998) 'Spørreliste arbeidet ved Norsk etnologisk gransking', i Moestue, A. og Kvideland, R. (red.) *Verden var hennes tekst. Forskeren Lily Weiser-Aall 1898–1998* (s. 93–113). Oslo: NEG.
- Rehnberg, M. (1947) 'Forskarna bland folket', *Fataburen*: 155–184.
- Ropeid, A. (1979) 'Om spørjelister i Noreg', *Dugnad*, 5/2: 26–32.
- Skjelbred, A. H. B. (2006) 'Hva slags svar. Spørreliste som metode og materialet som kilde', i Moestue, A. og Skjelbred, A. H. B. (red.) *Kunnskapssamtaler* (s. 22–43). By og bygd. Årbok for Norsk Folkemuseum 39. Oslo: Norsk Folkemuseum.
- Storå, N. (1968) 'Fråglislistans möjligheter inom etnologin', *Finsk Tidskrift*: 158–265.
- Sundt, E. (1852 [1850]) Beretning om fante- eller landstrygerfolket i Norge. Bidrag til kundskab om de laveste samfundsforholde. Christiania: Abelsted.
- Sundt, E. (1862) 'Om bygnings-skikken paa landet i Norge. Bygde-skikke'. *Folkevennen*. Christiania: P. T. Mallings.
- Sundt, E. (1864) 'Kvindens stilling', *Folkevennen*: 564–553, 637–646.
- Sundt, E. (1869) Om renligheds-stellet i Norge. Christiania: Abelsted.
- Sundt, E. (1873) Om huslivet i Norge. Christiania: Abelsted.
- Thagaard, T. (2013 [1998]) Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode. 4. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Österman, A. (1991) Människors egen historia. Om Nordiska museets fråglislistverksamhet. Stockholm: Nordiska museet.